

DŮLCE

(*Dulce, Dulce*) - 150 - 180 m n. m. - Ústecká čtvrť (*Podskalí*) nad *Hrnčířskou bránou* (*Töpfer Tor*), jež se tyčila v rozcestí *Hrnčířské* (*Töpfer Gasse*) a *Předmostí* (*Töpfervorstadt*), na hranici čp. 53 a 287.

Mocná kamenná věž (písemně stvrzena až 1479), se sýpkou přimknutou k východní straně a zastřešenou šindelem, je r. 1830 uváděna co zchátralá a hrozičí zřícením (snesena 1833). Průjezd - dl. 16 sáhů (asi 30,3 m), osvětlený jen vchody, tudíž notně temný - byl večer pěším i vozům náramně nepřijemný. Na konci (směrem ven z města) bydlel strážný. Kdysi se nazývala *Lesní* (*Waldtor*).

Bývalo tu nastláno domků i malých závodů, poslední, jenž činnost zahájil před r. 1850 - koželuzna (č. 42) **Josefa Höniga** v *Dobětické* (*Marien Gasse*) - zaměstnával 60 - 70 lidí (odstřelen r. 1977) a vyráběl hnací řemeny, podešve ap.; dále konzervárna ovoce a zeleniny **Klepsch & Sohne** (zpoč. obchodníci ovocem), provoz spustila r. 1897 v *Hrnčířské* 28/40 (fungovala do r. 1930, při konstrukci mostu byl prostor zplanýrován); továrna na boty **Gustava Mayera** (čp. 557, zal. r. 1920 (zrušena 1938), ale i jatka (zbytek je prodejnou aut u Labe), tiskárna, hlavně však věky předtím hrnčířské dílny (vč. studny s řadou cenných úlomků.)

Bádání svědčí o rozmachu hrnčířství konc. 13. a poč. 14. stol., pro období husitské (od pol. 15. stol.) existují doklady listinné (upadlo až za 30leté války). Záchraný archeologický výzkum při genezi patrových garáží (duben - červen 1997) odhalil sídliště s množstvím zlomků i pecemi. Dokumentuje produkci vrcholně středověké (světlé, červeně malované) keramiky v severozáp. Čechách tehdy běžné. V izolovaném střepníku (navážce) byl odkryt i poměrně velký starší soubor, napovídá, že tu původci mohli fungovat již na přel. 12. a 13. stol. Pozoruhodné je i kvantum strusky. Lze soudit, že se v blízkosti nalézaly kovárny a řemeslníci tu ukládali odpad.

Dne 3. 10. 1772 vyšlo vídeňské nařízení, že uhlí a barevné hlíny nepodléhají hornickému právu, nejsou evidovány a lze jimi volně nakládat. To už však vypukla pravá uhelná horečka. Zůstatky choděb a šachet jsou ale převážně z éry kutaní stříbra, proto máme čtvrť **Stříbrníky** (*Ziebrnik*)...

Graciézní kancelář uhlobarona **Ignaze Petscheka** (* 14. 6. 1857 Kolín - † 15. 2. 1934 Ústí n. L.), posléze *Severočeský uhelný syndikát*, poté *Uhlozbyt*, realizovali r. 1898 architekti **Ferdinand Fellner** (* 19. 4. 1847 Vídeň - † 22. 3. 1916 Vídeň) a **Hermann Helmer** (* 13. 7. 1849 Harburg - † 2. 4. 1919 Vídeň) z ateliéru *Fellner & Helmer*. Dnes je vlastním finanční úřad a objekt upravil. Ztratil se tak mramorový emblém s nápisem *Zdař Bůh!* ve vstupní hale nad schodištěm i poslední znak hornictví - zkřížená kladiva na průčelí do uličky *Spojovací* (východní fragment *Dlouhé* [*Langegasse*]). Prvotně chtěl Peček palác na náměstí, zhruba v pozici hotelu *Bohemia*, 1 z majitelů však svůj domek odmítl prodat. Neboť bylo *Předmostí* hustě zastavěno, míří štít k *Důlcům*. Nelze opomenout hospody, spíše námořnické krčmy, o kudlu v zádech nebyla nouze - neznámější lodnický útulek *U Pěti oblouků*, teď jen rušná křižovatka a nájezd na most dr. E. Beneše (z r. 1936). I zdánlivě přepěvná *Mariánská skála* (*Marienbergr*) - primárně jen *Skála* (světověznámý arzenál minerálů opředený mýty o permonicích) - se zásadně změnila. Pražsko-podmokelský úsek *Rakouské severozápadní dráhy* - *Österreichische Nordwestbahn* (ÖNWB) zničil vinice (1851), odkud si nechával posílat i saský kurfirť August.

Přibližně na postu *Havana Clubu* se k hradbě lepila šatlava z r. 1589 s bytem biřice (r. 1950 zmizela v rámci akce K = likvidace katolických klášterů). K *Důlcům* ubíhala ulice *V Cihelně* (*Ziegelstraße*). Suroviny tu těžili hrnčíři i zedníci. Jižně od vstupu do *Bertina údolí* (*Bertagrund*, *Berthagrund*) se rozkládala cihelna užívající naplaveniny skryté nepevným světlým pískovcem z třetihor (materiál pro většinu domů starého Ústí vzešel právě odtud). V hliništi byl dle **ing. arch. Vladimíra Provozníka** (*Ústí, město nad Labem*, Ústí n. L. 1983) vykopán velký mamutí kel.

Rohák (č. 1/2111) na křižovatce ulic *Důlce* (*Bertagrundstraße*) - či *Do Bertina údolí* (*Zum Bertagrund*) - a *Velká Hradební* (*Große Wallstraße*), kde měl dle razítka kancelář **arch. Franz Illing** (* 1903 Ústí n. L.) - v *rodišti* patrně působil až do r. 1945, oženil se s **Ingeborg Schmidtovou** (1932) a dále se věnoval projektování, ve 2. pol. 30. l. let 20. stol. vznikly z jeho návrhů

Na mapě *Gemeinde Schreckenstein* (1:10.000), kterou r. 1924 vypracoval střekovský učitel R. Blumtritt.

Watzkeho nárožní dům (č. 1/2111)

min. 2 nájemní domy, kupř. 'slavná' funkcionalistická **Fischerova vila** [V Zahradkách 32/599], v l. 1941 a 1943 se jim narodila dcera **Uršula** a syn **Michael** - je pokračováním linie tzv. **Watzkeho domů** (19 - 31/2074, 2080, 2092, 20...) **Julia Hausera** († 22. 3. 1954 Haar u Mnichova), opakujících se typů z l. 1936 - 38 (vzhledem k analogii s Fischerovou vilou, i že byl Hauser jen stavitelem; je možné, že je ideovým tvůrcem Illing). Jde o 8 funkcionalisticko-expressionistických domů (*art déco - decorative art*) - 2 krajní mírně odlišné a 6 shodných, spodní se dispozičně liší - schodiště do ulice, naruždí od ostatních (mají je v zadní fasádě do dvora). Investor (jistý **Watzke**) byl asi spolumajitel firmy **Stolle & Watzke**. Obdobné řady (vyskytující se zejm. v Německu) jsou prezdivány 'čínská zeď' (inf.: www.usti-aussig.net).

Nejproslavenější bylo Podskalské víno z úzkých levobřežních parcel pod Mariánskou skálou. Od 16. stol. vyvstávají z různých pramenů četná velebení (nepochybně se ale pěstovalo odedávna). V pamětní knize litoměřických pisarů lze číst: '...21. 4. 1575 vravel se císař Maxmilián I. s císařovnou a arciknížaty po vodě z Drážďan a zastavil se na noc v Litoměřicích... (Litoměřičtí mu darovali 5 sudů)... Když pak JMS ráčil večereti, ráčil poroučeti, aby mu bylo dáno vína toho, kterému darování je košťaviti... Košťavov ho schválil

velmi a pověděl, že v Austi dali mu dobrý Podskalský víno, ale tento muškatel, že mu se lépe líbí.' Pověst hovoří o dopisu kurfirfa Augusta ze 13. 9. 1584 městské radě '...protože letos, zaplat Pán Bůh, dobrý vinařský rok a Podskalské víno se u nás bezpochyby dobře uvedlo a bude dobré, žádám vás, abyste mi poslali jeden sud letošního podskalského moštu, tak jak na keři narosl, bez přísad a proti příslušnému zaplacení. Po sklizni jej zašlete po Labi a někoho s ním, aby mi došlo nefalšované. Zároveň podejte zprávu, co bude sud moštu stát včetně loďní dopravy...' Poslala a obdržela děkovní list (1. 10. 1584): '...přijali jsme vaše psaní spolu se zaslaným sudem podskalského moštu, ačkoli jsme mošt žádali oproti příslušnému zaplacení. Protože jste nám jím ale z dobrosrdečnosti oddané obdarovali, cítíme vaši laskavou a oddanou vůli a děkujeme za tento váš oddaný dobrosrdečný dar.' Zachoval se i 'komorní lístek', sluhovi, co sud do Drážďan přivezl, was poukázáno 6 tolarů. Narážka se figurje i v latinský veršované skladbě (o 7 kapitolách) humanisty a radního, **Johanne Augusta Tichtenbauma z Breitensfeldu** (* 5. 7. 1586 Ustí n. L. - † 6. 4. 1634) 'Usta ad Albim delineata carmine rebusque suis memorabilibus illustrantia' líčící zdejší historii, vydal ji v Praze r. 1614. Mj. deklaruje, že vinice jménem po předchozím držiteli je v majetku města, co díky ni proslulo. Zastáncem byl i litoměřický děkan, exulant **Pavel Stránský** ze Stránky (* asi leden 1583 Zapy u Čelákovic - † únor 1657 Toruň) v díle '**O státní českém**' (1634): '...Vína není naše země nikterak prosta. To se rodí u Prahy, Litoměřic, Mělníka, Loun, Ústí a Chrudimě a na několika jiných místech, a to velmi zdárně a lahodně, takže, když jim neplýtváme, postačuje nezbytné domácí spotřebě a moravská vína svou jakostí předčí, rakouským se vyrovná, s tou výjimkou, že nesnese delší uskladnění. Ti spisovatelé, kteří po Eneáší Siliiovi a Šebestiánu Munsterovi bez osobních zkušeností tlachají o jeho natrpklosti, vpravdě si zasloužili, aby si hrdlo prolévali slivkami.' Litoměřicko líčí jako nadmíru úrodné, zvláště na víno a ovoce. '...zároveň široko daleko nade všechna vynikají pahorky dokonale pěstěných vinic, jsou v tomto kraji Litoměřice, Ústí a Mělník, vesměs ležící nad Labem... ..Vino, jež se tu v předměstí rodí pod skalami a nazývá se proto podskalské, nemá v naší vlasti soupeře, jímž by bylo překonáno u ušlechtilosti.' Plodnost v '**Krásách a bohatství české země**' vyzdvihuje i jezuita a vlastenec **Bohuslav Balbín** z Vorličné (* 3. 12. 1621 Hr. Králové - † 28. 11. 1688 Praha): '...vínem zvaným Podskalské (roste totiž pod skalami za městem Ústím) nemůže v Čechách závodit ani jediné, dokonce ani mělnické se mu nevyrovná. Dováží se do Rakous, kde úspěšně soupeří s prvotradními viny i exotickými a zámožnými.' Mok často darem putoval různým příjemcem a dobře město prezentoval. Vinice byly zrušeny r. 1847 a vč. hospodářství odkoupeny pro potřeby dráhy. Už na podzim (17. 11. 1847) složil anonymní autor z **Veselí (Wesseln)** pijsáckou píseň '**Der letzte Podskaler**'. Dle objevitelce **Prof. Dr. Gustava Gutha** nesluje poetikou, 'ale smysl pro zvuk a rytmus se upřít nedá' (*Das Lied vom Podskaler Wein* 1925). V *Geschichte Böhmens in Biographien und Kulturbildern Ph. Dr. Julia Ernsta Födisehe* (* 20. 10. 1840 - † 13. 2. 1877) z r. 1875 zjišťujeme, že se tu a tam stále ještě pěstuje a narážíme i na staletou zprávu o chuti, nedokvašováno, podobá se šampaňskému (shodu se sektem dosvědčuje i G. Guth - mj. se později stává naohřklým a po 12 letech konečně znamenitým). Průvodce, jenž vyšel po necelých 40 letech, informuje, že je najdemé už jen na vinohrádku u Hónigovy koželužny. Prý se až do 60 l. 20. stol. pnul 1 keř po domě, co stál na výměře hotelu Bohemia.

Brand a rozhledna cis. Frant. Josefa (1 hod.) Z Ústí částí města zvanou Dulce ("důlce") z doby českého Ústí, podle Mariánské hory do Bertina údolí a do Stříbrníků (Ziebernik), (restaurace Bertagrund)... - **České Středohoří - II. opravené vydání - Jaroslav Krének - nákl. KČST v Lounech 1929, tiskem Ant. Štrombacha v Lounech, Tř. legionářů.**

Dialekt promíšen jest hojnými slavismy a nejvíce mluví jím třída nižší. Obyvatelé části „Důlce“ zaměstnáni nejvíce nakládáním uhlí na loďe, nejsilnější ale též nejchudší z obyvatelstva zdejšího, **podskalci** to **Ústečtí**, mluví dialekt tento nejryzeji... ..Pod Marienbergem (na východ) táhne se dlouhou čarou u hlubokém úvalu část města **Důlce** (důl)... - **V. Wachsmann - Severní Polabí - Od Litoměřic až k Hřensku. Okolí měst Ústí n. L., Teplíc, Litoměřic, Podmokel a Děčina - Česká Beseda v Ústí n. L. 1888**

Severovýchodní část Mírového nám., již se říkalo Hrnčířský trh (čp. 24) - dnes hotel Bohemia - Věra Možnarová - Vineam sitam in lapide - Tradice vinařství na Ústecku (7. svazek Memorabilia ustensis), Město Ústí n. L., 2004

